

חמניות לפרחים: פיתוחים חדשים

מאת ילון שחורי, המכון לגידולי שדה, מינהל המחקר החקלאי*

נסקר המערך האגרוטכני שפותח לגידול חמניות כפרח קטיפה לייצוא בחורף. "אורית" — זן מכלוא חדש של חמניות לפרחים — טופח במינהל המחקר החקלאי. הזן מסוגל לגדול בחורף גם באזורי החוף והעמקים, שעד כה לא התאימו לגידול חמניות, ומצטיין באיכות פרח חדשה וטובה יותר. מועלות בעיות שיווק של חמניות לפרחים.

מבוא

מגדלים באירופה כמה מיליונים של פרחי חמניות, לקטיפה בקיץ. מכיון שהחמנית מסוגלת לגדול בארץ בחורף בשטח גלוי — ביקשנו לנצל יתרון יחסי זה בעבודתנו לפיתוח החמנית כפרח קטיפה לייצוא בחורף. לאחר בחינת הבעיות האגרוטכניות — פותח מערך אגרוטכני (1, 2, 3). החל בחורף תש"ם יוצאו אלפי פרחי חמניות לחו"ל. ננסה לעמוד על כמה מבעיות הגידול, האפשרויות לפתרון, הפיתוח וההרחבה האפשריים של החמנית כגידול.

הגידול והטיפול בפרחים

כגידול חורף של חמנית לפרחים — זורעים אותה בשטח גלוי בספטמבר — נובמבר, והפריחה חלה בדצמבר — פברואר. במזרע מאוחר של נובמבר מקבלים פרחים באיכות יצוא, בזנים המקובלים — רק בבקעת הירדן ובערבה, ואילו באזורים האחרים מקבלים פרחים קטנים מדי. קוטפים את הפרחים סגורים, מסירים את רוב עליהם ומטעינים בסוכר, למטרת פתיחה טובה של הפרחים. במקום היעד יש לחדש את החתך בפרח ולשרותו במים לשעות אחדות.

בעיות — ופתרונות אפשריים

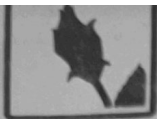
בעונות גידול קודמות התעוררו בעיות אחדות. נציין את האפשרויות לפתרונן.

* פירסום של מינהל המחקר החקלאי, סדרה ה' 1984, מס' 1498.

1. מחיר ההובלה. בגלל משקל הפרח — גדולות הוצאות המשלוח האווירי של החמנית. רוב הפרחים נשלחים בדרך זו. מצאנו, שפרח חמנית סגור שקיבל הטענה בסוכר — מסוגל לעמוד בקירור במשך 10 ימים ולהיפתח אחר-כך (1, 4). כך יכול הוא לעמוד גם בתנאי משלוח ימי, אם תהיינה כמויות מספיקות למשלוח כזה.
2. אחידות. היו תלונות בדבר אחידות לא טובה של פרחים שנשלחו. זן החמנית לקטיפה, שגודל בארץ, הוא זן של הפריה חפשיה. שונות פרחיו גדולה משל פרחי קטיפה אחרים, שמוצאם מקלד-נים. בזנים כאלה, כל גורם של חוסר אחידות בתנאי הגידול — גורר חוסר אחידות בצמחים ובפרחים. לזני מכלוא של חמנית אחידות מרובה בתכונותיהם, ושימוש בזני מכלוא עשוי להביא לידי אחידות רבה יותר של פרחים.
3. איכות הפרח. חיסרון בולט בחמנית כפרח קטיפה — הוא פיזור האבקה שלה. זו מתפזרת סביב לאגרטה, וכן היא מכסה את מרכז הפרח, ותוך יום-יומיים נוצר רושם של כללך — וכן מאבד הפרח מרעננותו ומיפיו. כדי להתגבר על חיסרון זה — פותח זן מכלוא חדש ללא אבקה, "אורית".

זן מכלוא "אורית"

- הזן "אורית" פותח במינהל המחקר החקלאי במטרה לפתור אחדות מבעיות הגידול. להלן תכונותיו העיקריות.
1. בעל "פרח" יחיד לצמח.
 2. צבע ה"פרח" צהוב-זהוב ומרכזו חום-ארגמן. הפרחים הלשוניים ארוכים מאשר בזן "טאיר".
 3. פרחיו חסרי אבקה, שומרים על מראה רענן זמן ארוך יותר, ואינם מלכלכים סביבם.
 4. לזן הצצה מהירה ואחידה יותר מאשר בזני הפריה פתוחה, כמו לכל זני המכלוא של חמנית; ההפרש בהצצה הוא יום-יומיים, לעומת זני הפריה פתוחה.
 5. בעל כושר התפתחות טובה ומהירה יותר בתנאים קשים. בחורף תשמ"ג הקשה פיתח הזן "אורית" פרחים טובים באיזור רחובות, לעומת הזן המקובל "טאיר" שפרחיו לא הגיעו לגודל הדרוש (ראה תמונה).

דיון

תרומת הזן החדש שפותח, "אורית", היא באפשרות הרחבת שטח הגידול מצד אחד וקבלת איכות פרח חדשה מצד אחר. פתרון בעיות גידוליות — מעמידנו לפני בעיות השיווק. במסגרת זו נוכל למנותן בלבד, כי עדיין אין לנו פתרון להן. הרחבת גידול החמניות והגדלת כמויות הפרחים מאפשרת, החל בכמויות מסוימות, משלוחים ימיים סדירים שיקטינו את הוצאות ההובלה. השאלה המתעוררת — באיזה קצב להגדיל את היקף הגידול?

איכות הפרח החדשה מעלה את השאלה — כיצד למכור פרח ידוע, בעל איכות חדשה וטובה יותר? האם אפשר לסמוך על כך, שהשוק יבחין באיכות זו, או שיש להסב את תשומת-לב הלקוחות לכך? בחורף משווקים פרחים סגורים, ובקיץ — פרחים פתוחים. השאלה היא, מהי חשיבות עובדה זו בשיווק?

אפשר לטפח תוך זמן קצר זני מכלוא נוספים חסרי אבקה ובעלי צורות פרח וצבעים נוספים. מתי כדאי לצאת עם זנים כאלה? האם בהקדם, להרחבת המגוון, או כתגובה להופעת פרחים מתחרים לפרחינו?

מעקב צמוד לגידול ולשיווק בעונה הקרובה — אולי יתן תשובות לחלק משאלות אלה ויתרום לפיתוחו של הגידול.

ספרות

1. ברקאי ע., שחורי י., שטייניץ ב., כהן א. (1979). "השדה" ס': 99—104.
2. שחורי י., שטייניץ ב., רוזנברג י., אלימלך י. (1980). "השדה" ס': 2042—2045.
3. שטייניץ ב., שחורי י. (1980). "השדה" ס"א: 440—441.
4. שטייניץ ב., שחורי י. (1981). "השדה" ס"א: 1522—1524.

מרחי חמניות ממזרע 17.11.82 ברחובות. גבעולי הזן אורית קוצרו ב־30 ס"מ לפחות, ואילו גבעולי הזן טאיו הם בארכם המלא. שים לב גם להפרש בגודל הפרחים.

6. בעל עמידות לחילדון. חברת "הורע" החלה בייצור זרעי הזן "אורית", והם יעמדו לרשות המגדלים לקראת עונת תשמ"ה. בעונת תשמ"ד תשווק כמות פרחים קטנה, תוך מעקב מלא.

שאלות שנשאלתי

(המשך מעמוד 951)

טבלה 2. קרינה גלובלית לפי חדשי השנה.

חודש	ואטים לסמ"ר	מצטבר	ס"ה לעונה ולשנה
1	258		
2	333	591	
3	434	1025	
4	532	1557	1557
5	630	2187	
6	676	2863	
7	660	3523	
8	607	4130	2573
9	510	4640	
10	391	5031	
11	296	5327	
12	229	5656	1426

לפי המספרים שבטבלה אנו רואים, שבחדשים מאי—אוגוסט כמות הקרינה הגלובלית היא 2573 ואט לסמ"ר, ובחדשים ספטמבר עד אפריל — 2983 ואט לסמ"ר.

במה להלבין גג אסבסט או כל גג שהוא (פלסטיק שחור)?
השואל — ברשותו בית-אריזה המכוסה ביריעה שחורה; אבל השאלה נוגעת לגבי כל בית-אריזה. החומר המסחרי הידוע לי הוא פיינטגוס, המחזיק מעמד תקופה ארוכה. יתכן שיש בבתי-חרושת חמרים חדשים, טובים או זולים יותר.

המחלקה לעופות בשה"מ המליצה בשעתה על תערובת כלהלן לצביעת גגות אסבסט: 10 ק"ג סיד + 2.5 ק"ג צבע פלסטיק + 200 גרם כחול כביסה + 14 ליטר מים. כמות זו מספיקה ל-75 מ"ר של גג.